

суспільства, а також відбувається поступове формування концепту нової суспільної реальності, втілювати який у життя буде вже людина нового типу.

Наталія Бутковська (Житомир, Україна)

РЕНЕСАНС ЕТНІЧНОСТІ ЯК ВІДЦЕНТРОВА ТЕНДЕНЦІЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Цими днями ми стали свідками референдуму про незалежність курдів, що проживають на півночі Іраку, а через декілька днів світ очікує на результати чергової спроби жителів Каталонії стати незалежними від Іспанії. Таке враження, що «етнічний ренесанс», що став знаковою подією XX століття, в XXI тільки набирає обертів. З 60-их років по всьому світу поширюється інтерес до етнічних коренів, прагнення зберегти власну самобутність через відродження історії та культури свого народу. Зростання етнічної самосвідомості досить часто не обмежується відродженням стародавніх звичаїв та традицій, які підкреслюють власну унікальність, а й проявляється у намаганні створити чи відновити національну державність, що супроводжується міжетнічною напруженістю, загостренням конфліктів а то й кровопролитними протистояннями. Боротьба народів за незалежність перетворює на зони етнічних протистоянь території навіть розвинутих європейських держав: Країна Басків для Іспанії, Квебек для Канади, Фландрія для Бельгії, Корсика для Франції, Ірландія для Великобританії, тощо.

Етнічне відродження назвали «етнічним парадоксом сучасності» не випадково. Науковці передбачали, що втрата суспільством традиційних норм регуляції суспільної життєдіяльності в результаті технологічних та політичних революцій XVII - XX століть, поява нових форм соціальної організації суспільства та раціоналізація суспільних зв'язків в результаті процесів модернізації, уніфікації та стандартизації всіх сфер людського життя витіснять найдавнішу форму солідарності – етнічну спільноту. Американський соціолог Н. Смелзер у передмові до підручника «Соціологія», що вийшов друком на пострадянському просторі у 1998 році, заявив про «неприборканість примордіального в суспільстві» і закликав соціологів до переосмислення теорії соціальних змін та необхідності звернути на ці структури увагу, на яку вони заслуговують, оскільки і сьогодні «...ці одвічні сили – одним словом, сили Гемайншафт – видно знову заявляють про себе у регіональній, етнічній та лінгвістичній свідомості, в соціальних рухах і в політичній боротьбі у всьому світі» [2, с.13]. Він визнає, що західна соціологія від Ф. Тьоніса до наших днів була введена в оману, що раціоналізація людського життя приведе до послаблення отих споконвічних первісних сил, що скеровували людське життя.

Німецький соціолог Ф. Тьоніс бачив історичний розвиток як рух від спільноти (Гемайншафт) до суспільства (Гезельшафт), які відрізнялись домінуючим типом соціальних зв'язків. Якщо для спільноти визначальними є ірраціональні мотиви: афективні потяги та напівінстинктивні спонування, то для суспільства – раціональні: виокремлення цілей, засобів їх досягнення, розрахунок. Історичний процес розглядався дослідником як рух від спільнот, заснованих на соціальних зв'язках реального органічного життя і природній волі, до суспільства, яке є механічним утворенням, що постало на волі розумовій, раціональній [3, с.185]. І не зважаючи на досить хибний з точки зору сучасної науки постулат науковця про неодмінне витіснення в історичній перспективі спільноти суспільством ми завдячуємо досліднику за копітку працю щодо дослідження природи соціальних спільнот, суті процесів, які сприяють організації та функціонуванню людських співтовариств. Адже саме він вперше в соціологічній науці розглядає спільноту ядром соціальної динаміки суспільства.

Інтерес до спільноти та групи як об'єктів дослідження в соціології прагне відновити Н. Смелзер. Одна з чотирьох його лекцій прочитаних у Берлінському університеті імені Гумбольдта на весні 1995 року була присвячена структурам мезорівня. Вчений розглядає ці структури (групи, офіційні організації, соціальні рухи та інституції) важливими оскільки

саме через них індивіди поєднуються з суспільством. Традиційний інтерес до групи, зокрема етнічної в американській соціології, відомий ще з 20-их років XX століття (Чиказька школа соціології). Проте, після «золотого віку» дослідження групи в 40-их – 50-их роках інтерес до неї поступово згасає через різке зростання макро- та мікросоціологічних досліджень. Група залишається традиційно в центрі уваги соціальної психології. Для соціологів вона була на узбіччі наукового інтересу головним чином тому, що була концептуалізована в період «золотого віку» як відносно стабільна, тривка, тісна, кооперативна одиниця...» [1, с.54]. Наприкінці 80-их — початку 90-их років XX століття у США була створена група вчених-соціологів, які були незадоволені розмежуванням «мікро-макро» і почали активно працювати над розбудовою мезорівня в структурі соціологічного знання. Саме це дозволило помітити особливості найбільш проблемні аспекти розвитку суспільства прийдешніх десятиліть.

Н. Смелзер зазначає, що група залишається важливою в сучасному суспільстві, але діє згідно з іншим принципом — принципом «розпаду-злиття», котрий передбачає часте об'єднання соціальних груп та має тенденції до розпаду — або часткового розпаду — лише для переформування в нові, але також непостійні комбінації. Цей принцип розпаду-злиття набув драматичного прискорення в людському житті наприкінці XX століття. Нестійкість життя групи — на роботі, на розі вулиці, в офісі та в сім'ї — нині дедалі більше стає правилом, а стабільність дедалі більше стає винятком» [1, с.54]. Вчений зазначає, що дослідникам потрібне нове розуміння й нові моделі цього прискореного принципу розпаду-злиття а для цього вивчати ці процеси слід інтенсивніше у їх відносно швидкоплинній, а не постійній формі. Зокрема, дослідник вважає, що зростання значення в житті сучасної людини субнаціональних об'єднань, заснованих на расі, етнічності, мові, є «...частково вираженням реакції спротиву на ерозію людських зв'язків, спричинену прискоренням принципу розпаду-злиття в сучасному соціальному житті» [1, с.55].

Література:

1. Смелзер Дейл Дж. Проблемы социологии. Георг-Зимелевські лекції, 1995/ Перекл. з англійської В. Дмитрук. — Львів: Кальварія, 2003. — 156 с.
2. Смелзер Н. Социология: пер с англ. — М.: Феникс, 1998. — 688 с.
3. Тьоніс Ф. Спільнота та суспільство / Пер. з нім. — К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2005. — 262 с.

Олександр Вознюк (м. Житомир, Україна)

АНАЛИЗ ГЛОБАЛЬНОЙ ИСТОРИЧЕСКОЙ ТРАЕКТОРИИ УКРАИНЫ В КОНТЕКСТЕ ФИЛОСОФСКОЙ РЕФЛЕКСИИ

Подобно тому, как школа, являющаяся краеугольным социальным институтом, выполняет социальный заказ общества, так и государственное управление современных стран, также выступающее важнейшим социальным институтом, реализует геополитический заказ структур глобального управления человеческой цивилизацией, формирующихся главными геополитическими «игроками» — крупнейшими государствами и транснациональными корпорациями.

Поэтому, как правило, государственное управление стран не отвечает их коренным потребностям. Однако если государственное управление выступает номинальным управителем народов, то их духовным водителем является национальная духовно-интеллектуальная элита, которая очень часто не способна выражать истинные ценности народных масс, в гуще которых она призвана находиться. Такая элита зачастую выполняет социальный заказ своих иностранных хозяев и очень часто даже в лице своих лучших представителей делает это вполне искренно, не осознавая, что она предаёт культурно-исторические интересы своей Родины. К такому положению элиту приводит деградация философской рефлексии, являющейся одним из существенных механизмов функционирования социетальной психики социальных образований.